

menekült a valóság elől a multba, majd a multat magával cipelve megszíról kezdte megközelíteni, vágyott utána és elfordult tőle, küzdött érte és ellene, — és szinte drámai törvényszerűséggel, amikor már társadalmilag, lélektanilag és művészetileg minden elő volt készítve, akkor — talán egyedül Petőfit ért hasonló szerencsével — elkövetkezett a megváltó fordulat.

(Még egy közlemény)

SZAPORODNAK LÁZÁRÉK

Írta: ASZTALOS ISTVÁN

A fekete testű este odaterpeszkedett szorosán az ablak elé, megmutatva azt, ami lényege, a sötétséget. Bent a szobában fali lámpa árasztott petróleumszagú világosságot.

Az áporodott levegőjű lakásban emberek ülték körül az asztalt. Az asztalon pálinkás üveg állt s az emberek előtt pálinkás poharak. A rongyos pokróccal letakart ágyon, rítkó színű szalagos pólyában egy alig párhetes csecsemő feküdt, fel-fel nyöszörögve. Az ágy végében, a piszkos, tarka cikás párnán egy három éves kislány aludt mitsem törődve a szobát betöltő zsvajjal. A fal mellett festéktől kopott szuette lánán egy öt év körüli fiucska kuporgott, rongyos kis macskát szorongatva a karján és sunyin figyelte a nagyokat.

Keresztelőt ült Lázár Péter, a gyári munkás. Ott ült az asztal végén. Komor, csontos arcát még fakóbbá tette a lecsüngő fekete bajusz. Ült, itta a pálinkát s a poharába meredt. Tőle jobbra, felgyúrt ingujjban Sutyka, a tákoló suszter, hosszú mondatokban bölcsekedett. Fel-fel hajtvá egy-egy pohárral, mintegy pontot tett a szavaira.

— ...Csak ránézünk az asszonyra, s már kész. Mert az a miénk, Péter tud meg, a kölyök meg az Isten. Egyéb semmi. De az Isten meg a gyerek az a miénk... Az egyikkel minket nevelnek alázatossá, hogy a másikat mi neveljük azzá... Három gyermeked van Lázár Péter, harminc éves korodban... Na, nekem is van négy, ne félj. Egy frászos, meg egy pupos...

— Na, Isten, Isten... — vetette fel a poharat.

Lázár Péter nem felelt. Ránézett az asszonyára s megkérdezte:

— Anna! Adtál enni nekik?

— Adtam, adtam. Tele zabálták magukat, ne félj, — válaszolt a sovány, foghijjas asszony.

Lázár Péter felállt, az ágyhoz ment. Durva, kérges kezével esetlenül a kislányra húzta a pokrócot, aztán visszaült az asztalhoz.

Az asztal másik felén az öccse, egy fiatal munkás ült gallér nélkül. Nekimelegedve fogdosott egy nagy mellű lányt s oda-oda hajolva hozzá, a fülébe sugdosott. A lány fel-fel vihogott és rá-rá csapott a fogdosó kézre.

Sutykáné, a suszter felesége, egy alacsony, kövér, furcsán sipító hangú asszony, a Lázárné beszélgetésére figyelt, de oda-oda szólva biztatta a fiut:

— A hét fogást Marci! Hadd lám, kiállja?

Lázárné észrevette a lánán kuporgó fiát s rögtön ráripakodott:

— Hát te még fent vagy, te taknyos? Fekszel le mindjárt!

A fiucska a macskát szorongatva ijedten dült el a lánán. De arc-

cal kifelé fordulva tovább lefelé fordult.

Az apja oda intette:

— Gyer ide, te! — s egy pohár pálinkát töltött neki. — Idd meg!
De mind! Legalább elalszol.

A fiucska felkortyolgatta az italt.

Lázárné büszkén nézte.

— Issza, mint a vizet, — dicsekedett. — És milyen nagy tekergő már, ha tudnák, magyarázta bőbeszédűen. — Tudják, a multkor ugy elbódongott valami táncoló medvék után, a félvárost összekerestem érte. Ott kaptam meg a nagy piacon egy csirke borító kas alatt. Mondták, hogy ritt a bitang. S ha kérdezték tőle, hogy ki fia-borja, mindenre csak azt válaszolta, hogy: Kocsis Misi kereszt apám. Tudják, azt nagyon szereti. Sok mindent kap tőle.

— No, mink sem maradunk el, ne féljen — szólt közbe Sutykáné sértődötten. — Mink is veszünk ennek — mutatott a pólýára — csak nőjjon...

— Nem is azért mondom, hisz az a rendje, hogy vegyenek. Csak ugy né. — Hát ott sirt a Janika, amig egy kofáné meg nem szánta s maga mellé nem vette. Hogy el ne inaljon, leborította a csirke-borítóval. Ugy nézett ki a gyermek, mint egy kis majom. — De adtam is én neki. Kicsi Krisztust csináltam belőle. Kikötöttem a kerítéshez a karjánál fogva, hogy majd megfeketedett. Mert a gyermeket nevelni kell...

— A már igaz. — Hagyta helyben Sutykáné. — Én is elsuprálom az enyémekeket. De még hogy... Ajajaj, de még hogy! A csóré fenéküket, mert én ugy ütöm, ugy ám. Hát még az uram... A szíjuval:

— Ez a bolond nem veri őket — mutatott Lázárné az urára.

— Veri a nyomoruság. Még én is üssem? — Legyintett Lázár Péter.

Ittak tovább.

Az asszonyok énekelni kezdtek. Lázárné sovány, asszott melléből elnyujtva szakadtak ki a hangok, ugy tetszett, mintha sirt volna. Sutykáné hangja sipolva kísérte, mint a fütty-szó.

A pálinka ereje mind jobban a fejükbe szállt. Az asszonyok mind zürzavarosabban, mind hamisabban énekeltek. Sutyka suszter részegen magyarázott, el-el akadva. — Négy gyermekem van... Én vagyok az állam... Értem van az... az adóhivatal... A-a-a rendőrség. — Ez tetszett neki, mulatott rajta. — E-e jó... he-he-he, e jó! — Lázár Péterhez fordult, aki szintén részegen ült; sötéten, komoran. — Á-állam vagy, koma... Hiszed?... No, bizonyisten á-állam vagy... Három pujád van. Az a tiéd s a-a az Isten, az is a tiéd... Érted van a, tudod mi?... A-a temető... Na, Isten, Isten...

És koccintottak.

Lázár Péter öccse nekivörösödve sugdosott a lánynak. Az egy darabig a fejét ingatta, de aztán határozatlanul felállt s kabátot kanyarítva vállá köré, kiment. A fiu kis idő mulva követte. Nem is jöttek vissza. A többiek észre sem vették. Ittak tovább.

A két részeg asszony éneke ugy nyúlt szét a szobában, mint valami ragadó, nyers tészta. Sutyka teljesen elázva érthetetlen szavakat motyogott, dűnnyögött. Lázár Péter ült, fejét le-le ejtve. A mámor huzta le ólmos sullyal. Ő fel-fel kapta, tetszett neki a játék, s ez a ködös kábultság.

Az asszonyok abbahagyták az éneket. Egy darabig részeg ölekezéssel ostromba dicséretekkel halmozták el egymást. Aztán egy szó miatt összevesztek s trágáruul szitkozódva rikácsoltak egymásra.

— Te decka te! Még neked jár a szád?... Neked? — sipította Sutykáné. — Sze se melled, se feneked.... Zörögsz, mint a csontváz... Még te beszélsz?... Kéne neked ajándék... Keresztelő előlegre, mi?... A Sutykáné pénze?... Abból nem eszel, de nem ám... Szombaton nagy keresztelő, heje-huja s hétfőn nincs mit egyetek, jársz kudulni a szomszédba... Te decka!

— Hallgatsz te, hallgatsz! Te dézsa.... Sze fel vagy puffedve, mint a tapló, tele vagy rossz bajjal, te naccsága, te... Bűdös vagy, mint a görény s kalapban jársz. A gyermekeid kinn vannak a nadrágból... A fiad kieszi a moslékból a főtt pityókát... Még te ágálsz?... Lepedő nélkül alusztok a szalmán... Te tetves, te! — Köpködte vissza a szidalmakat a másik.

Sutykáné megfordult és megütögetve magát kiabálta: — Csókold meg te decka... Csókold meg... Itt van mit, ne félj...

Lázárné dülöngézve rontott neki: — Te rongy, te! Az én házámban.. az én házámban... — és összegabalyodott a két asszony, egymást karmolva, rángatva.

Lázár Péter ordítva ugrott fel az asztaltól. — Ringyók, ti ringyók — üvöltötte, majd megragadta a gyámoltalanul motyogó susztert, belevágta az öklét az arcába s mint valami rongydarabot lökte ki az ajtón, aztán a vijjogó Sutykánét rugdosta ki a házból, akinek rikácsoló hangja még sokáig behallatszott.

Bent a fiucska rémülten sirt a ládán, az asszony összekuszáltan ült egy széken.

Lázár Pétert elborította a fékevesztett indulat. — Hallgatsz te bitang, hallgatsz?... Ne bögj, az anyádat, ne bögj! — és oda ugrott a ládához. A fiu ijedtében kiejtette kezéből a kis macskát, és még jobban sirt. A csipás állatka lehengeredett a földre. Az ember ordított. — Ne bögj te, ne bögj! Némulj meg. — És hatalmas, durva kezével megragadta a fiucska vékony nyakát.

Nehéz bakancs sarka alatt valami ropogott, ijedt, kinos nyávogástól kísérve s a kis macska fejével a bakancs sarka alatt utolsót vonaglott. Az ember durván rázta nyakánál a gyermeket, akinek torkából értelmetlen nyögések préselődtek ki. Sovány ujjacskái ott kaparásztak erőtlenül az apja szőrös kezén. Végre ellökte magától a fiut, az neki-vágta fejét a falnak, hogy csak úgy koppant. — Némulj meg te bitang, némulj meg!

— Ta-ta, ta-ta, — szakadt ki a gyermek torkából.

Az asszony odatántorgott az urához és belekapaszkodott. — Mit csinálsz, te disznó, mit csinálsz? — Az ember megfordult és öklével belevágott az asszonyba, úgy hogy az végig esett a padlón. Ott elkezdte taposni, rúgni.

— Te rongy szuka, te... Még te beszélsz?... Te gondok anyja, te... Minden évben egy kölyök... Egyebet sem tudsz csak kölykezni.... Mit eszünk hétfőn, mi?... Itt hagylak velük, forduljatok fel!... Szülöd a gondot évről, évre... Szülöd!

Abbahagyta a verést. Elfáradt. Az asszony nyöszörögve mászott az ágyra a kislány mellé, aki elkékülve rángatózzott, álmából fel-felriadva.

Az ember elvetette magát egy széken. — Mit csináljak?... Ki irtlak egy szálíg, az istenteket. Nincs egy rongyunk, nincs mit együnk, mindent megesznek a kölykök... Kiherélem magam, ki én! — Felhajtott egy pohár italt és szétnézett a szobán. Felfordított székek, összetört poharak, kiömlött pálinka az asztalon. A döglött kismacska lapos fejével ott hevert a láda előtt, közelében egy darab elgurult kenyér.

A ládán a rivó gyermekből rövid időközökben szakadt ki a hang... Ta-ta, ta-ta...

Az asszony részegen hevert az ágyon, ruhája letépvé. A lába lecsüngött s egyik sovány combja szabadon látszott.

Az ember utálkozva fujt bele a lámpába.

A fekete sötétség dühösen rontott be a szobába, de a fürge lábu lámpafény eltűnt mielőtt elérte volna. A hoppon maradt éjjel irigyen takargatta a tárgyakat, ám fekete teste alól ki-ki villant egy-egy üveg pohár sarka.

Lázár Péter egy darabig ült a sötétben, aztán felállt és az ágyhoz botorkált. A gyermeket a pólyával a bölcsőbe tette s ő maga végig dőlt az asszony mellett. Keze véletlenül az asszony meztelen combjára tévedt, s mint a villany áram, mozogni kezdett benne a vágy. Az asszony részegen kínálkozott.

Es megfogant Lázár Péterék negyedik gyermeke is.

J Á R Á S É S J E L L E M

Írta: BRACHFELD OLIVÉR

A mindennapi életben uton-utfélen érintkezünk embertársainkkal. Ez az érintkezés nagyon is gyászos következményekkel járhatna számunkra, ha nem rendelkezünk bizonyosfokú gyakorlati jellemismerettel. Minél fejlettebb ez a természetes és magátólértetődő ember- és jellemismeretünk, annál könnyebben és sikeresebben igazodunk el az életben. Annál csodálatosabb, hogy az ember- és jellemismeretet eddig alig is tettük komoly tudományos vizsgálódás tárgyává, taníthatóvá és megtanulhatóvá: a jellemismeret terén mindannyian dilettánsok vagyunk. De talán nincs már nagyon messze az az idő, amikor a kísérleti ember- és jellemismeret is tanszéket kap a főiskolákon.

A freudi pszichoanalízis és az adleri „individuálpiszichológia“ eredményei jelentős lépéssel vitték előre a jellemkutatást. A pszichotechnika éppen napjainkban fordul e felé a tárgykör felé, miután belátta, hogy az „intelligencia“- és tehetségvizsgálatok az érzelmi élet és a jellem vizsgálata nélkül éppen olyan meddőek, mint amikor a társadalmi környezet hatásának vizsgálatáról feledkezünk meg. A német *Wehrpsychologie* és a német hadsereg kebelén belül működő lélektani kutatóintézet gyakorlati jellemkutatásai szintén érdekes szempontokat vetettek fel; Magyarországon is működik „honvédlélektani“ kísérleti laboratórium, amelyet *Harkai-Schiller Pál* magántanár vezet.¹

A francia jellemkutatás még ma is teljesen értelmi alapon áll: mondhatnók: erkölcsi absztrakciók és filozófiai szempontok az irányadói, az „ismerd meg tenmagadat“ introspekciós, lelkiismeretvizsgálati értelmében. Ezzel szemben az amerikai és orosz iskolák éppen az ellentett meg gondolásból indulnak ki: vizsgálj az ember *viselkedését* (behavior), akár csak az okatlan állatét, amely introspekcióra képtelen és beszélni nem tud, hogy belső állapotáról felvilágosítással szolgáljon! A francia intellektív és a német „szellemtudományos“ lélektan az egyik pólus, a pusztán a viselkedést vizsgáló és a minden lélekanalízis iránt bizalmatlan behaviorizmus között az adleri „individuálpiszichológia“ bizonyos középutat jelent: nem veti el az analizált személy önelemzését, de elsősorban embertársaival és önmagával szemben megfigyelhető visel-